

»He olivat ihmisiä, inhimillisiä olentoja.
Toistensa kanssa he olivat kokeneet jotakin
mistä he eivät olleet aiemmin
uskaltaneet edes uneksia.»

PASI
LAMPELA

KEHÄ

WSOY

Pasi Lampela

KEHÄ

ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© PASI LAMPELA JA WSOY 2017
ISBN 978-951-0-42099-7
PAINETTU EU:SSA

Annelle

*Never had no destination
could not get across
You became my inspiration
oh but what a cost
'Cause everytime I hear that melody something breaks inside
And grapefruit moon, one star shining
is more than I can hide*

TOM WAITS: GRAPEFRUIT MOON

ENSIMMÄINEN OSA

VAIKUTELMA oli niin voimakas että Jarmon käsi vavahti. Hän laski lusikan takaisin lautaselle ja nojautui taaksepäin tuolillaan. Laura ei huomannut mitään, hän istui Jarmoa vastapäätä pöydän toisella puolella kirkkaine silmineen, taustallaan olohuoneen ikkunat, männyt, lokakuisen alkullan oopperataivas. Laura oli täyttänyt viisikymmentä pari vuotta sitten, mutta olisi mennyt nelikymppisestä koska tahansa. Vaikka Jarmoa oli murjottuine naamoineen ja sängelle ajeltuine kalloineen pidetty aina Lauraa vanhempana, hän oli naisystäväänsä seitsemän vuotta nuorempi.

Hän oli tehnyt keiton edellisenä iltana, keittänyt nau-dan lapaa ja rintaa suolalla, pippurilla, laakerinlehdillä ja sipulilla maustetussa liemessä. Poistettuaan lihasta luut ja jänteet, lohkottuaan sen kuutioiksi ja lisättyään keittoon kasvikset – perunaa, lanttua, selleriä, palsternakkaa, purjoa – hän tunsu vanginneensa kattilaan jotakin syksyisten päi-vien tunnelmasta.

Nyt kun he istuivat hänen vaatimattoman vuokra-kolmionsa ruokapöydässä, pimenevässä illassa palavien lamppujen valossa, Jarmo oli yhtäkkiä varma että heidän seurassaan oli joku kolmas.

Oliko Laura tavannut toisen miehen, sitäkö hänen vaistonsa yrittivät kertoa? Vessan peilin edessä hihattomassa valkoisessa aluspaidassaan, hammastahnan karvaanmakea xylitolin maku suussa hän mietti olisiko hänen pitänyt havaita

merkkejä uskottomuudesta, vieraita tuoksujä, tekstiviestejä, selittelyjä. Jarmo tiesi että Lauralla oli ollut avioliittonsa viimeisinä vuosina muita miehiä, eivätkä ne olleet mitään yhden illan juttuja vaan pidempiä suhteita.

Missä Laura oli liikkunut syksyn aikana?

Hän oli käynyt teatterissa, konserteissa ja ravintoloissa, mutta useimmiten hän oli tullut yöksi Jarmon luo. Syyskuussa hän oli viettänyt viikonlopun ystävättärensä Pirjon mökillä Pukkilassa.

Mökkireissu olisi voinut käydä peitetarinasta.

Olisiko se Laura, jonka Jarmo oli oppinut tuntemaan kuuden vuoden aikana, voinut tehdä jotakin sellaista? Tunsi hän Lauran, tiesikö hän kuka Laura oikeasti oli?

Jarmo sylkäisi vaahdon suustaan, hörppäsi vettä, purskutti ja tyhjensi suunsa altaaseen, huuhteli harjansa. Laura oli käynyt riisuutumassa makuuhuoneessa ja ilmestyi vessan ovelle. Jarmo huuhtaisi kasvonsa ja kuivasi itsensä ummehtuneelle tuoksahtavaan, vuosien takaiselta Kap Verden -matkalta ostettuun rantapyyhkeeseen. Reissussa olivat olleet mukana molempien lapset. Oli uitu ja maattu rannalla kunnes puolet porukasta oli saanut vatsataudin pilaantuneesta hummerista ja loppuaika oli mennyt hotel-lihuoneessa oksentelun ja ripuloinnin merkeissä.

Jarmo sulki Lauran syliinsä ja kuljetti sormensa hänen hiuksiinsa. Laura sävähti. Jarmo nosti hänen leukaansa ja katsoi kuin olisi epätoivoisesti yrittänyt saada vastauksia kysymyksiin, joita ei osannut esittää.

Riisuessaan makuuhuoneessa farkkujaan, pimeässä ikkunassa häilähtelevien heijastusten luodessa vaikutelman todellisuuden petollisuudesta, hän kuunteli vessasta kantautuvaa pissan lorinaa eikä voinut olla hymyilemättä. He olivat ihmisiä, inhimillisiä olentoja. Toistensa kanssa he olivat kokeneet jotain mistä he eivät olleet aiemmin uskaltaneet

edes uneksia. Laura oli auennut Jarmon edessä kuin ovi; ovi hänen omaan olemassaoloonsa.

Kaiken piti olla hyvin.

Laura tuli makuuhuoneeseen. Hänen ihonsa kuului lampun lämpimässä valossa, bikinien jäljet erottuivat kesäisestä rusketuksesta rintojen ja lantion vaiheilla. Hän vetäytyi peiton alle ja nostettuaan lasit silmilleen ja avattuaan kirjansa hän vilkaisi Jarmoa.

»Kaikki ookoo», hän kysyi.

Jarmo ei saanut vastatuksi. Hän yritti nousta tuolilta mutta jaloissa ei ollut voimaa, päässä humisi, huone tuntui lähtevän pyörivään liikkeeseen. Silmissä pimeni.

»Mitä tapahtu», Lauran ääni tuli valtavien etäisyyksien, pimeiden avaruuksien takaa. Jarmo makasi lattialla, Laura oli kohottautunut hänen ylleen.

»Sä pyörriyt», Laura yritti tavoittaa häntä ja nyt hänen äänensä tuli jo huomattavasti lähempää. Jarmo vääntäytyi istumaan. Laura kehotti pysymään pitkällään, mutta Jarmo ei totellut. Hän veti verkkarit jalkaansa ja hoiperteli vessaan, nojasi lavuaariin. Oksetti. Hän lysähti istumaan pöntön kannelle. Laura tuli oviaukkoon sitoen ylleen kietaisemansa aamutakin vyötä. Vatsahappoihin sekoittunut rasvan, laakerinlehtien ja maustepippurin maku karvasteli Jarmon suussa. Laura yritti sanoa jotakin, Jarmo ei kuunnellut. Hän nousi ja meni parvekkeelle.

Kaiteen maali oli lohkeillut, raudan kylmyys piirsi näkyviin hänen hämärtyneet ääriviivansa. Ojan mudassa kesällä rehottaneet kaislat ja osmankäämät olivat paleltuneet. Mäntyjen takaa erottui vastapäisen rintamamiestalon lauta-aita, kauempana loistivat katulamput.

»SULLA OLI ASIAA», Laura hengähti istuessaan pöydän ääreen Lassea vastapäätä työlaukku ja päällystakki sylissä. Jos Lassen oli tarkoitus tavoitella modernia ilmettä sangattomilla laseillaan, hän epäonnistui surkeasti; itsensä unoh-taneen ihmisen nuhjuinen melankolia vain korostui. Laura vilkaisi kelloaan, hänen olisi pitänyt ehtiä vielä opettajien-huoneeseen ja juoda kuppi kahvia ennen ensimmäistä tuntia.

»Karita Manninen», Lasse mutisi.

Laura katsoi Lassen linssien takaa päylyviä kemiallisen sinisiä silmiä. Hän oli saanut Lasselta tekstiviestin istuessaan bussissa eikä ollut osannut sen perusteella odottaa mitään erityistä.

»Kerro.»

»Päätin että hän saa sen äitiysloman sijaisuuden.»

Koulun opettajakunta oli ilmaissut näkemyksensä Karitan soveltumattomuudesta opettajan työhön sen jälkeen kun hän oli Facebookissa ja keskustelupalstoilla retostellut miten kamalaa kakofoniaa heidän koulunsa joulujuhlaohjelma oli hänen mielestään ollut. Mitä se kertoi koululaitoksen ja koko suomalaisen kulttuurin tilasta, hän oli ihmetelty. Hän halveksi avoimesti opettajia ja koulumaailmaa. Peruskoulu oli 70-luvun surullisenkuuluisan vasemmistohurahduksen jäännös. Jos elämässä olisi vallinnut oikeudenmukaisuus hän olisi kuulunut jonnekin aivan muualle, konserttisaleihin, musiikin tähtitaivaalle, suurten taiteilijoiden joukkoon. Häntä pidettiin rasittavana, jopa tasapainottomana, ja

opettajienhuoneen keskusteluissa ihmeteltiin miksi Lasse sieti häntä.

Apulaisrehtorina Lauralla oli ollut useampikin ehdokas, ja heidän viimeisen keskustelunsa perusteella hän oli jäänyt siihen käsitykseen että Karitaa ei valittaisi.

»Ajattelin että meidän olis hyvä puhua tästä.»

»Ihmiset on huolissaan. Karitan soveltuvuudesta opettajan työhön on esitetty monenlaisia epäilyksiä, ja mun mielestä hyvinkin aiheellisia.»

»Näin mä olen nyt kumminki päättäny. Hän on ollu talossa jo pidempään, tuntee ihmiset ja tietää miten täällä toimitaan. Ja Karitan tuntien... voit kuvitella mitä siitä olis seurannu jos me ei oltais valittu häntä.»

Laura katsoi Lassea yrittämättäkään peitellä tyrmistystään.

»Mun täytyy alottaa tunti.»

»Totta kai.»

VASTOIN terveysaseman ohjeistusta he kättelivät. Sohlberg viittasi Jarmoa istumaan ja sulki oven. He olivat entisiä naapureita, tyttäret olivat tehneet yhteistä taivalta päiväkodista saakka ja aloittaneet elokuussa lukion. Vaihdettiin kuulumisia ja ihmeteltiin vuosien kulumista. Jarmo tuli ajatelleeksi että hän oli ollut Ilonan ikäinen lähtiessään kotoa.

»Mistäpäin sä olitkaan?»

»Hyvinkäältä.»

»Ja kuustoistavuotiaana...»

»Olin sen verran innostunu nyrkkeilystä että kun mun valmentaja ilmoitti muuttavansa Helsinkiin, mä päätin lähtee kans.»

Jarmo oli rakastanut jalkapalloa, se oli ollut hänelle kaikki kaikessa. Pele. Beckenbauer. Platini. Mitä tahansa aiheita opettaja antoi ainekirjoitusta varten, Jarmo keksi miten kirjoittaa jalkapallosta ja sai opettajansa raivon valtaan. Kun teiniangsti iski, jalkapallo jäi. Viitisoista vuotta Jarmoa vanhempi Kähkönen oli näkyvä hahmo heidän esikaupunkialueellaan, hänellä oli autotallissa nyrkkeilysäkki ja siellä neljätoistavuotias Jarmo pääsi kokeilemaan miltä tuntui lyödä.

Se tuntui hyvältä. Liian hyvältä.

»Mutta tää sun pyörtyminen, tarkoitat sä että tällä sun historialla olis jotain tekemistä sen kans?»

»Ei, emmä tiedä mistä tää tuli, liikaa kahvia.»

»Kiinalaiset on sitä mieltä että kaikella on tekemistä kaisen kanssa.»

»Jos me kumminki yritettä selvitä ihan vaan länsimaisen lääketieteen keinoin.»

»Ennen ku mä voim sanoa mitään, mun täytys tietää vähän enemmän.»

Miten järjetöntä oli epäillä Lauraa uskottomuudesta. Luojan kiitos hän ei ollut ottanut asiaa puheeksi. Hän olisi loukannut Lauraa ja nolannut itsensä. Selittämätön tunne jonkun kolmannen läsnäolosta ruokapöydässä ennakoimpyörtymistä, siinä kaikki.

Hän oli kuullut tarinan aivotärähdyksen seurauksena epilepsian saaneesta nyrkkeilijästä, mutta jos kysymys oli jostain sellaisesta, miksi se olisi oireillut vasta nyt, kaikkien näiden vuosien jälkeen? Se ei tuntunut uskottavalta. Nyrkkeilyuransa, väitöskirjavaiheeseen ehtineet historian opintonsa ja yleisen henkisen sekasortonsa Jarmo oli hukuttanut alkoholiin. Kuin ihmeen kaupalla hän oli onnistunut pitämään perheensä koossa; Anita oli kestänyt, hän oli alkoholistin tytär ja lapset olivat pieniä. Kun Jarmo lopulta raitistui ja pääsi vähitellen uuden elämän alkuun, he eivät kuitenkaan enää löytäneet toisiaan. Oliko Jarmolle jäänyt niistä ajoista muitakin kuin henkisiä vammoja? Hän saattoi, edelleen, vuosikausien raittiuden jälkeen, hätkähtää yöllä hereille ja säikähtää olevansa juovuksissa.

Tai sitten selitys löytyi taksikuskin työstä: epäsäännölliset vuorot, valvotut yöt, liika kahvi ja autossa istumisen aiheuttamat niska- ja selkävaivat.

Sohlberg kyseli vielä hetken Jarmon kohtauksesta – oliko hän kokenut vastaavaa aiemmin, liittyykö siihen kouristuksia tai muistinmenetyksiä – ja kirjoitti sitten lähetteen verikokeisiin ja magneettikuvaukseen.

Jarmo käynnisti auton, sytytti taksivalon ja ajoi Kirkonkyläntien risteykseen. Malmin punatiilinen kirkko oli

rakennettu entisen kunnantalon tontille. Opiskeluaikoinaan hän oli koonnut materiaalia Malmin tapahtumista Suomen itsenäistymisen ajoilta väitöskirjaansa varten. Työ oli yhtä kiehtovaa kuin turhauttavaakin. Työväenyhdistysten pöytäkirjat olivat kadonneet sisällissodan aikana. Punakaartien, miliisin, lakko- ja työttömyyskomiteoiden ja Malmin työväen eduskunnan toiminnasta löytyi aineistoa yllättävän niukasti. Hän epäili riittäisikö materiaali väitöskirjaan, mutta dosentin muistutettua häntä siitä että oikean näkökulman löytäminen oli olennaisempaa kuin lähdemateriaalin määrä, hän jatkoi työtä. Hän luki kaiken minkä aiheesta käsiinsä sai, penkoi arkistoja, haastatteli tutkijoita ja vanhoja malmilaisia, ja vähitellen tapahtumien kulku syksyn 1917 vallankumouksesta suojeluskunnan kostotoimiin alkoi hahmottua. Hän yritti eläytyä keskeisten henkilöiden ajatteluun, toimintaan ja motiiveihin, ja ymmärtää sitä pelon ja vihan ilmapiiriä, jossa politisoituminen läpäisi kaikki psyykkiset ja yhteiskunnalliset kerrokset, ja osapuolet loivat toisensa.

Väitöskirjaa aineistosta ei koskaan syntynyt, syntyi jokin muuta: tarina.

Hän ajoi Kirkonkyläntietä baarien ja yökerhojen, etnisten rihkama- ja elintarvikekauppojen, kioskin ja kukkakaupan, pizzerian ja kiinalaisen ravintolan ohi. Valokuvausliike ja vielä muutama vuosi sitten tien molemmin puolin komeilleet dvd-vuokraamot olivat siirtyneet ajasta ikuisuuteen. Radan ylle rakennetun bussiterminaalin taksitolpalla näkyi sen verran autoja että se enteili hiljaista aamupäivää.

Kähköselältä tuli tekstiviesti: hän oli ostanut kaarihallillisen enemmän tai vähemmän arvokasta roinaa ja päättänyt hautautua niiden keskelle loppuelämäkseen. Jarmo ei tiennyt olisiko hänen pitänyt onnitella vai ottaa osaa. Kähkönen pyysi häntä käymään.

Päästyään jonossa ensimmäiseksi Jarmo sai saman tien asiakkaan. Nuori nainen, oikeastaan tyttö vielä, tuli Kirkonkyläntien yli Elannon talon suunnalta. Hänellä oli tummanruskeat väljälle nutturalle kietaitut hiukset ja yllään turkiskauluksinen luonnonvalkoinen villakangasjakku, mustat kuluneet farkut ja sirot nilkkurit. Lantion päällä keikkui musta nahkainen olkalaukku. Hän väisti HSL:n sinivalkoista bussia, jonka kyljessä mainostettiin edullista pikalainaa, ja lähti tulemaan Jarmon mersua kohti. Jarmo nousi autosta, tervehti tyttöä, kiersi auton perän ja avasi takaoven. Tyttö kiitti ja ujuttautui sisään.

»Mihis ajetaan», Jarmo ähkäisi istuttuaan kuskin paikalle ja suljettuaan oven, tavoitellen taustapeilin kautta tytön katsetta. Tyylikkään ensivaikutelman läpi hänestä henki jotakin levotonta, valvottu yö, kenties rajutkin juhlat. Auton sisäilmassa häivähti parfyymi. Hän kaiveli puhelimen laukustaan ja antoi osoitteen epäröiden kuin olisi joutunut hetken miettimään mihin oli menossa.

»Tää on Tammisalossa, eiks vaan? Mennäänkö Viikin vai kehäykkösen ja Itäkeskuksen kautta?»

»Ihan miten tykkäät», tyttö vastasi puhelintaan silmäillen.
»Olisko sulla jotain musiikkia?»

»Radioo mä en oikein jaksaa kuunnella, mutta muutama cd löytyy kyllä.»

»Sama se mistä se tulee.»

»Chet Baker?»

»Enpä tunne tapausta.»

»Et tunne Chet Bakeria?»

»Nykynuoriso kato.»

»Sanot sit jos et tykkää.»

»Sovitaan näin.»

Jarmo sai keinotelluksi kiekon ulos kotelostaan ja työnsi sen soittimeen. Haikea trumpetti soi aikojen ja etäisyyksien

takaa. Miten oli mahdollista että heroiiniaddiktionsa takia vankilatuomion toisensa perään kärsinyt mies pystyi tuotamaan soittimellaan jotakin niin kaunista? Jarmon sydän paisui, pusertui kylkiluiden kehikkoa vasten. Taksikuskin toimeentulo oli vuosi vuodelta epävarmempaa. Lama koeteli kansalaisten elämää, rahaa ei ollut tai sitä pihisteltiin pahan päivän varalle, ihmiset eivät liikkuneet kaupungilla, yökerhoja muutettiin kuntosaleiksi.

Jarmo pärjäsi ajamalla pitkiä vuoroja. Hän oli joskus naureskellut että voisi aivan hyvin unohtaa muun elämän ja muuttaa asumaan isäntänsä mersuun.

He tulivat kehäyköstä pitkin Itäkeskukseen ja kääntyivät Itäväylälle. Tyttö huojauti auton kääntyessä ja näytti hetken ajan pahoinvoivalta. Jarmo ei voinut olla kysymättä oliko kaikki hyvin. Tyttö hymähti ja katseli ohikiitävän metron ikkunoissa häämöttäviä kasvoja, huojauti taas Jarmon ohjattessa mersun Herttoniemen liikenneympyrään. He kiersivät kartanon puiston, ylittivät sillan ja tulivat Tammissaloon. Kaislikkoisella, tervaleppien reunustamalla rannalla näkyi syksyn väriloiston keskellä valkoisina hohtavia veneitä, mastojen tiheikkö.

Osoite löytyi. Pihamuurin yli ryöppysi punaisena loimuava villiviini. Muurin ja takorautaportin takana kohosi moderni okrankeltainen lokaali maisemaikkunoineen, erkkereineen ja mustine peltikattoineen. Jarmo pysäytti mittarin ja ilmoitti summan. Tyttö penkoi laukkuaan.

»Ei voi olla totta.»

»Lompakko hukassa?»

»Sori nyt, tää on tosi noloa.»

»Oletko sä kotiin menossa», Jarmo kysyi ja kääntyi istuimellaan sen verran että sai katsekontaktin. »Tarkotan että olisko siellä joku joka vois tän maksaa.»

»Mä soitan. Älä nyt poliiseja kumminkaan kutsu.»

»Kyllä sä tästä ihan rahalla selviät.»

Talon ikkunat ammottivat pimeinä. Tyttö piteli puhelinta korvallaan, kukaan ei vastannut.

»Jos mä käyn kattomassa löytyskö sieltä käteistä», hän ehdotti. »Mä jätän laukun ja puhelimen pantiks.»

»Asia selvä.»

Hän avasi oven ja ponnistautui ulos. Jarmo katseli kun hän käveli jalkakäytävälle liiskaantuneiden keltaisten lehtien yli, avasi saranoillaan vingahtavan portin, kiirehti talon rapulle ja katosi sisälle kuin olisi tullut nielaistuksi toiseen todellisuuteen. *My funny Valentine* soljui kaiuttimista. Tytön puhelin lojui laukun vierellä takapenkillä. Mustana kuultavalta näytöltä erottui sormenjälkiä.

Kun tyttö palasi autolle, kävi ilmi että rahaa ei ollut löytynyt, mutta hänellä oli ehdotus. Hän ojensi Jarmolle yönsinisellä sametilla päällystetyn korurasian.

»Onks tää kosinta?»

»Avaa se», tyttö nyökkäsi päätään. Jarmo avasi rasian eikä voinut olla hämmästyvä: hopeisessa kaulaketjussa kimaltelivat timantit.

»Aitoja?»

»Vaikka ne ei olis, ketjun arvo ylittää joka tapauksessa moninkertaisesti tän matkan hinnan.»

»Kenen tää on?»

»Pantiks», tyttö sanoi.

HALLI RAIKUI kentällä ryntäilevien nuorten naisten huu-
dahduksista, tossujen kumipohjien vingahtelusta, pallon
mäjähtelystä, yleisön kannustushuudoista ja aplodeista,
tuomarin pillin parahduksista. Laura katseli Elinan ras-
kasta isältä perittyä olemusta. Hänen vankat reitensä va-
vahtelivat väljän peliasun alla, vaalea poninhäntä heitte-
lehti vallattomasti hartioiden välissä. Risto harppoi penkki-
rivien yli kahvimukit käsissään. Hän ojensi toisen Lauralle
ja istui hänen viereensä penkin kuluneelle lakkapinnalle.
Yleisö hurrasi; kotijoukkueen hyökkäys oli onnistunut.
Kuuluttajan ääni erottui huutojen ja rumpujen paukkeen
seasta.

»Ne häviää tän», Risto hymyili ja maistoi kahviaan.

»Älä nyt ole tollanen pahanilmanlintu.»

»Sä sanoit puhelimessa että sulla on huolia.»

Laura piteli kuumaa pahvimukia kämmentensä välissä,
mietti miten asiansa esittäisi.

»Anna mä arvaan», Risto ehti ensin. »Sä haluaisit vaihtaa
työpaikkaa.»

»Hyvin arvattu.»

»No Lassen tuntien...»

»Luulet sä että jotain vois järjestyä?»

»Mjoo-o. Muistelen vaan että viimeks sä olit sitä mieltä
että kuka sinne Vantaalle haluais.»

»Nyt on Lassen kans tilanne semmonen että jopa Vantaa
tuntuu houkuttelevalta.»

Romaani rakkaudesta, joka ei kestä omaa täyttymystään

Jarmo, entinen historian opiskelija ja amatööri-nyrkkeilijä, elättää itsensä taksikuskina. Selittämätön pyörtemiskohtaus sysää hänet matkalle omaan itseensä. Menneisyys on kohdattava jotta siitä voisi vapautua.

Mutta voiko Jarmon naisystävä, opettajana toimiva Laura seurata Jarmon hänen matkalleen?

Jarmo purkaa kokemuksiaan avioliitosta, opiskeluaikojensa ja nyrkkeilykehästä. Samaan aikaan hänen opiskeluaikoinaan mustakantisiin vihkoihin luonnostelemat kuvaukset Malmin tapahtumista kansalaisodan ajalta heräävät eloon.

Kun ihmistä suuremmat voimat purkautuvat valloilleen, kukaan ei selviä yksin.

Kehä on latautunut, monikerroksinen romaani ihmisistä Helsingissä, satavuotiaassa Suomessa.

---

www.wsoy.fi

Päälyksen kuva iStock Päälys Martti Ruokonen